

Themadossier 'Jongeren en seksualiteit'

Gebaseerd op het Kinderrechtencommissariaat dossier 'Jongeren en Seksualiteit, het recht op seksuele gezondheid en ontwikkeling. Visie en aanbevelingen'

Een gezamenlijk dossier van het Kinderrechtencommissariaat, De Vlaamse Jeugdraad, Sensoa en Jeugd en Seksualiteit vzw.

1. Inleiding

Vanuit een gedeelde bezorgdheid omtrent het recht op seksuele gezondheid en ontwikkeling voor jongeren sloegen het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Jeugdraad, Sensoa en Jeugd en Seksualiteit vzw de handen in elkaar en werkte een uitgebreid dossier uit rond jongeren en seksualiteit. Omdat dit dossier een lijvig document is dat het nodige leeswerk vraagt wil Jeugd en Seksualiteit begeleiders van jongeren ook een meer toegankelijk en bondig document aanbieden waarin de kernboodschap van het dossier wordt weergegeven. Dit themadossier is een samenvatting van het volledige dossier 'Jongeren en seksualiteit. Het recht op seksuele gezondheid en ontwikkeling. Visie en aanbevelingen', geschreven door het Kinderrechtencommissariaat, Sensoa, De Vlaamse Jeugdraad en Jeugd en Seksualiteit vzw. Het volledige dossier is te lezen op de website van Jeugd en Seksualiteit vzw.

Een recht op seksualiteit bestaat niet, maar seksuele gezondheid en seksuele ontwikkeling zijn wel belangrijke rechten van jongeren. Seksuele ontwikkeling is een groeiproces. Jongeren zetten geleidelijk aan verdere stappen. Jongeren hebben behoefte aan ruimte om zich seksueel te ontwikkelen en ze hebben nood aan ondersteuning en informatie.

In het dossier 'Jongeren en Seksualiteit' staat een positieve kijk op seksualiteitsbeleving centraal. Het dossier belicht de verschillende perspectieven die komen kijken bij seksualiteit: juridisch, gezondheid, ontwikkeling, jongeren zelf... Experts in het thema werkten nauw mee aan het dossier: Sensoa, Jeugd en Seksualiteit en de Vlaamse Jeugdraad. De aanbevelingen situeren zich dan ook op meerdere terreinen. Zowel het welzijns-, gezondheids- en onderwijsveld worden aangesproken. Ook gerichte aandacht voor seksueel misbruik blijft een belangrijk onderdeel. Het dossier nodigt ook uit tot debat: is er een wetgevend kader nodig waarin experimenteren met seksualiteit en relaties tussen leeftijdsgenoten wel 'juridisch' mogelijk is?

2. Probleemstelling

Jongeren experimenteren volop met seksualiteit en relaties. Ze verkennen stap voor stap seksualiteit en ze doen ervaring op. In onze basisvisie is seksualiteit een positief aspect van de kwaliteit van het leven en van relaties. Het is een groeiproces waar steun en begeleiding bij hoort, in een positief en veilig klimaat. Vanuit onze brede en positieve visie op seksuele gezondheid en ontwikkeling stellen we vast dat het huidige wettelijk kader onvoldoende houvast biedt, niet enkel voor het feitelijk gedrag van jongeren zelf, maar ook voor de volwassenen rondom de jongeren. Ouders en begeleiders hebben immers een belangrijke plaats in het seksuele ontwikkelingsproces van jongeren. Ze geven feedback en ondersteuning. Ze geven grenzen aan. De strafwet staat in schril contrast met wat er in praktijk op seksueel vlak tussen jongeren gebeurt. Hierdoor voelen volwassenen zich onzeker over hoe ze met de seksualiteit van hun kind moeten omgaan. Ze dreigen weg te kijken en dat is nefast. Want steun en begeleiding van volwassenen bij seksuele ontwikkeling van jongeren is nodig.

Signalen uit de praktijk:

- Tot de leeftijd van 16 jaar zijn seksuele handelingen strafbare feiten. Het wettelijk kader duidt via de strafwet aan vanaf welke leeftijd jongeren seksuele handelingen mogen stellen. De strafwet maakt geen onderscheid tussen jongeren en volwassenen. Er bestaat geen apart juridisch kader voor seksuele handelingen tussen jongeren onderling. Experimenteren hoort bij een gezonde seksuele ontwikkeling, met de huidige wet kan dit niet beneden de 16 jaar.
- De wetgeving is onduidelijk. Waarover spreken we als we over seksuele handelingen spreken?
- In de huidige wet is er geen enkele indicatie rond het maximale leeftijdsverschil bij seksueel gedrag.

3. Wettelijk kader

- *Ik heb al seks gehad op mijn 14de. Mijn vriendin en ik vonden het geen probleem en hebben er van genoten. Maar mag dit eigenlijk wel?*
- *Mijn zoon heeft een relatie met een 15-jarig meisje. Ik maak me zorgen dat hij zich schuldig maakt aan strafbare feiten. En wat riskeer ik als ouder?*
- *Kunnen wij als opvoeder aansprakelijk gesteld worden voor normaal seksueel experimenteergedrag in de instelling?*

Lichamelijkheid en seks behoren tot de intieme levenssfeer en daar beslis je in principe zelf over. Toch ben je als mens en individu niet volledig vrij. Maatschappelijk leven er immers waarden en opvattingen. Ook op juridisch vlak gelden er normen. Seksualiteitsbeleving wordt immers verbonden met de competentie om te beslissen over jezelf, je lichaam, je interactie met anderen. Juridisch wordt dit vertaald naar een algemene toestemmingsleeftijd. De 'age of consent' is de minimumleeftijd waarop iemand wettelijk bekwaam wordt geacht om toestemming te geven voor seksuele handelingen. In België kan je juridisch toestemmen in seks vanaf 16 jaar. Wereldwijd gelden verschillende leeftijdsgrenzen.

a. Leeftijdsgrens seksualiteit in de Belgische wet

Voor een juist begrip van het wettelijk kader rond jongeren en seksualiteit, vertrekken we van twee sleutelbegrippen in het seksueel strafrecht. Het gaat om de begrippen "aanranding van de eerbaarheid" en "verkrachting". Seksuele handelingen op zich zijn niet strafbaar, op voorwaarde dat het met wederzijdse toestemming gebeurt. Als seks met dwang of geweld gebeurt, dus zonder wederzijdse toestemming, is het strafbaar als "verkrachting" of als "aanranding van de eerbaarheid". "Seksuele handelingen" is een ruim begrip. Het gaat niet enkel over coïtus of geslachtsgemeenschap, maar ook bijvoorbeeld over tongzoenen, vrijen met je kleren aan en seksuele aanrakingen.

De strafwet maakt een belangrijk onderscheid naargelang er al dan niet sprake is van penetratie:

- "Verkrachting" betekent dat er seksuele penetratie (ongeacht aard en het middel) gebeurde bij iemand die daar niet in toestemt.
- "Aanranding van de eerbaarheid" betekent dat de handeling de seksuele integriteit van iemand aantast. Dit is bijvoorbeeld het geval als iemand je dwingt om je uit te kleden. De interpretatie van wat een aantasting van die seksuele integriteit is, evolueert in de tijd en naargelang de omstandigheden.

Maar naast aanranding of verkrachting in de klassieke betekenis bestraft de strafwet ook de aanranding en de verkrachting "bij gelijkstelling" voor minderjarigen jonger dan 16 jaar. Minderjarigen kunnen namelijk voor hun 16de juridisch gezien geen toestemming geven voor seks. Seksuele handelingen, al dan niet met penetratie, met een minderjarige jonger dan 16 jaar zijn dus strafbaar. Omdat er feitelijk geen sprake is van dwang of geweld gebruikt men hier de formulering "bij gelijkstelling".

Wie jonger is dan 14 jaar kan vanuit juridisch oogpunt geen toestemming geven voor een seksuele handeling. Geslachtsgemeenschap met een jongere jonger dan 14 wordt juridisch dan ook steeds als een "verkrachting bij gelijkstelling" beschouwd. Is er geen penetratie, dan is seks onder de 14 jaar strafbaar als "aanranding van de eerbaarheid bij gelijkstelling".

Anders is het voor wie tussen 14 jaar en 16 jaar oud is. In dat geval is seks met penetratie niet langer strafbaar als "verkrachting bij gelijkstelling". Toch blijft elke seksuele handeling voor personen tussen 14 en 16 jaar oud strafbaar als "aanranding van de eerbaarheid bij gelijkstelling".

Voor seksuele handelingen in de familiale sfeer is de leeftijdsgrens om in seks te kunnen toestemmen niet 16 maar 18 jaar. Seksuele handelingen zonder geweld of dwang zijn strafbaar tot 18 jaar:

- tussen een minderjarige en een bloedverwant in opgaande lijn;
- tussen een minderjarige en een adoptant;
- tussen een minderjarige en een broer of zus of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin;

- tussen een minderjarige en gelijk welke andere persoon die gewoonlijk met de minderjarige samenwoont én gezag over hem heeft.

Schema

Seksuele handelingen	Jongeren dan 14 jaar	Tussen 14 en 16 jaar	Tussen 16 en 18 jaar
Zonder penetratie	Aanranding	Aanranding	Strafbaar tussen gezinsleden
Met penetratie	Verkrachting	Aanranding	Strafbaar tussen gezinsleden

Ook tussen leeftijdgenoten

Voor seksuele handelingen tussen leeftijdgenoten maakt de strafwet geen uitzondering. Seks tussen minderjarigen onderling is dus strafbaar. Maar met dit verschil dat jongeren tot 18 jaar geen straf kunnen oplopen op juridisch vlak. Begaan zij een "als misdrijf omschreven feit", zoals een seksuele handeling die als aanranding of verkrachting wordt bestempeld, dan kan de jeugdrechter een maatregel opleggen.

b. En wat met seksuele rechten?

Terwijl onze federale wetgeving seksualiteit en jongeren problematiseert, verplicht het kader van de internationale mensenrechten staten net tot een positief beleid. Staten worden aangespoord om aan te tonen welke stappen ze ondernemen om hun verplichtingen na te komen. Het gaat daarbij om het recht op gezondheid en de aanverwante rechten, zoals recht op leven, gelijke kansen, onderwijs en informatie. Staten moeten jongeren toegang geven tot informatie rond seksuele en reproductieve gezondheid. Op school is er relationele en seksuele vorming vereist, met accurate en objectieve informatie, vrij van vooroordelen en discriminatie.

Het charter van de International Planned Parenthood Federation (IPPF-1996) selecteert twaalf seksuele rechten.

"Alle jongeren, ongeacht sekse, godsdienst, kleur, seksuele oriëntatie of mentale en fysieke capaciteiten hebben de volgende rechten:

- het recht zichzelf te zijn en eigen beslissingen te nemen, zichzelf te uiten, te genieten van seks, veilig te zijn, te kunnen kiezen om te trouwen of niet te trouwen en een gezin te plannen;
- het recht op informatie over seks, anticonceptie, soa en aids en de eigen rechten op dat vlak;
- het recht zichzelf te beschermen en beschermd te worden, tegen ongeplande zwangerschap, soa en hiv/aids en seksueel misbruik;
- het recht op een gezondheidszorg die betrouwbaar is, betaalbaar, van goede kwaliteit en die met respect gegeven wordt;
- het recht betrokken te worden bij de planning van programma's voor de jeugd, deel te mogen nemen aan seminaries en vergaderingen op alle niveaus, en invloed uit te oefenen op het beleid op dit vlak."

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) bevat geen bepaling rond de leeftijdsgrens voor seksualiteit. Maar er zijn wel diverse verdragsbepalingen die op jongeren en seksualiteit van toepassing zijn. Meer bepaald gaat het hier over bescherming tegen seksueel misbruik en tegen seksuele uitbuiting en over toegang tot gezondheidszorg. Discriminatie omwille van seksuele geaardheid is in strijd met het artikel 2 van het IVRK. De bescherming tegen discriminatie geldt zowel voor kinderen van homoseksuele ouders als voor lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender jongeren.

c. Kritisch tegenlicht

Eenzijdig

In tegenstelling tot het IPPF charter is het wettelijk kader voor jongeren in Vlaanderen eenzijdig. Er is enkel de strafwet en die is gericht op bescherming tegen misbruik door volwassenen. In de wet is er geen aandacht voor ontwikkelingen ontplooiing. Er is geen apart juridisch kader voor seksuele handelingen tussen jongeren

onderling. Moeten we op dezelfde manier naar jongerengedrag kijken als naar gedrag van volwassenen met jongeren?

Onduidelijkheid en onzekerheid rond de wet

Vanaf 16 jaar kunnen jongeren autonoom beslissen om seks te hebben. Tot zover is het plaatje duidelijk. Maar wat met jongeren van minder dan 16 jaar die seksueel experimenteergedrag stellen? Zijn deze jongeren strafbaar? Moeten ouders seksuele activiteiten aan hun kinderen jonger dan 16 verbieden? Zijn begeleiders in jongerenvoorzieningen of andere settings strafbaar als ze kennis hebben van seksuele activiteiten en niet ingrijpen? Mag seksueel gedrag worden toegestaan in instellingen voor jongeren? Geregeld rijzen er zowel bij jongeren, ouders als begeleiders vragen rond wettelijke regels. Seksuele handelingen beperken zich uiteraard niet tot situaties in "real life". Online media zijn een plek bij uitstek voor alles waar jongeren mee bezig zijn, dus ook voor relaties en seksualiteit. Dit roept dan weer specifieke juridische vragen op.

Het huidige wettelijk kader is niet minder dan een juridisch doolhof en een bron van onduidelijkheid en onzekerheid. Volwassenen, ouders en opvoeders weten niet waar ze staan. Seksualiteit in het strafrecht creëert een taboesfeer. Dit verhindert openheid. Terwijl openheid juist nodig is om jongeren te begeleiden.

4. Jongeren en seksualiteit

a. Seksualiteit: een ontwikkelingsproces

Seksualiteit maakt deel uit van het hele ontwikkelingsproces. Het hangt bovendien ook samen met andere aspecten zoals zelfbeeld, relaties tot anderen en biologische rijping. De seksuele ontwikkeling volgt in grote lijnen hetzelfde basispatroon, al kan het tempo waarin het verloopt wel van kind tot kind verschillen. Dat er een min of meer vast patroon van seksuele ontwikkeling is, heeft te maken met het vaste patroon van de biologische en hormonale ontwikkeling van kinderen.

De seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren is een proces waarbij zij leren seksualiteit, lichamelijke en intimiteit te integreren in hun leven. De ontwikkeling van seksueel gedrag, gevoelens en cognities gaat het hele leven door.

Ook wordt vanaf de kindertijd een seksueel script ontwikkeld. Dit houdt in dat een kind eigen ideeën, waarden en verwachtingen rond seksualiteit organiseert in seksueel gedrag. Zowel positieve als negatieve ervaringen tijdens de seksuele ontwikkeling dragen bij aan de beleving van seksualiteit op latere leeftijd. Kinderen en jongeren ontwikkelen zich in interactie met hun omgeving. Aan de hand van leerervaringen vormt het kind of de jongere ideeën over welk seksueel gedrag – wanneer en met wie – "gepast" is. Ook over de effecten ervan, de reacties erop en hoe men zich erbij zou moeten voelen vormt het kind of de jongere zich ideeën. De reactie van de ouder of opvoeder op het gedrag van kinderen en jongeren op het gebied van seksualiteit, lichamelijke en intimiteit beïnvloedt het leren.

Experimenteren, een belangrijke bouwsteen

Verkenkend gedrag vormt de noodzakelijke bouwsteen om tot een positief contact te kunnen komen. In allerlei contacten thuis, op school en met vrienden doen kinderen en jongeren ervaringen op. Dit vormt een emotionele en sociale leerschool. Het is de basis voor latere intieme contacten en relaties.

b. Jongeren zelf en seksualiteit

Uit recente gegevens verzameld bij jongeren in Vlaanderen besluiten onderzoekers dat jongeren op jonge leeftijd beginnen aan hun seksuele carrière. Die seksuele carrière verloopt geleidelijk en stapsgewijs. Het onderzoek maakt hier een onderscheid tussen verschillende stappen, gaande van een kus op de mond, opwinding en masturbatie over tongkussen, voelen en strelen boven de kleren, voelen en strelen onder de kleren tot manuele seks, geslachtsgemeenschap en orale seks, en, voor een minderheid van jongeren, anale seks. De seksuele carrière start meestal op 12-jarige leeftijd, met een gemiddelde duur van 4 jaar. Jongeren rapporteren vandaag meer ervaring met seksualiteit, maar eigenlijk niet op jongere leeftijd dan 20 jaar geleden. De meerderheid van de jongeren kiest voor seks in een intieme, min of meer stabiele relatie. Jongeren

vormen géén homogene groep en verschillen in seksueel gedrag naargelang opleidingsniveau. Naargelang het onderzoek heeft tussen de 30 en 60% van de jongeren op 16-jarige leeftijd al geslachtsgemeenschap gehad.

c. Internet en media

5 op de 10 jongeren hebben al nieuwe vrienden gemaakt via internet. 1 op de 10 jongeren is al verliefd geworden op iemand die ze via internet leerden kennen. 2 op de 10 jongeren hebben van een internetkennis al eens het verzoek gekregen om offline af te spreken. 1 op de 4 jongeren heeft al eens een seksueel getinte vraag gekregen via internet,... Die cijfers spreken voor zich: het internet en zijn toepassingen bieden jongeren tal van mogelijkheden om te experimenteren met relaties en seksualiteit. Nieuwe media bieden ook andere mogelijkheden op relationeel en seksueel vlak. Informatie over seks kan heel gemakkelijk worden opgezocht. Bovendien kunnen jongeren via internet een groot sociaal netwerk uitbouwen en onderhouden. Naast nieuwe mogelijkheden en kansen houdt het gebruik van nieuwe media uiteraard ook zekere 'risico's' in. Het beeld van seks in de media en in porno in het bijzonder, bevestigt een aantal stereotypen. Er is vandaag weinig bewijsmateriaal voor een oorzakelijk verband tussen seksualisering en veranderend seksueel gedrag bij jongeren. Het effect van het vertekende beeld van seks in de media op het concrete seksuele gedrag en de attitudes van jongeren blijkt eerder gering.

d. Kritisch tegenlicht

Nieuwe uitdagingen

Zowel jongeren als volwassenen maken deel uit van deze veranderende wereld en worden geconfronteerd met deze nieuwe uitdagingen en discussies. Moeten we in de seksuele en relationele opvoeding als opvoeders niet een tandje bijsteken? Meer dan ooit hebben jongeren nood aan reflectie en dialoog. Niet alleen evolueert informatie snel en moet er een tegenwicht worden geboden aan onjuiste, tendentieuze of eenzijdige boodschappen. Jongeren hebben ook meer dan ooit nood om te reflecteren en in dialoog te gaan met anderen.

Geen reden tot paniek

Over het algemeen blijken jongeren eigenlijk best tevreden over hun leefsituatie. Ze schieten goed op met hun ouders en weten hun weg te vinden in de samenleving. Uit onderzoeksgegevens blijkt dat er eerder weinig invloed uitgaat van het vertekende beeld van seks in de media op het seksueel gedrag en de houding van jongeren. Ondanks de commercialisering van seks blijven jongeren trouw aan traditionele waarden zoals liefde en trouw. Liefdesverdriet is nog net zo hevig als vroeger en ze tobben nog even hard over hoe een condoom te gebruiken. Mondige jongeren stellen hun grenzen. Ze maken de keuzes waar ze zich goed bij voelen en leren selectief omgaan met de blote beeldencultuur. Minder weerbare jongeren lopen wel meer risico en zijn minder goed bestand tegen groepsdruk.

Luisterend oor en klankbord nodig

Onderzoek geeft aan dat jongeren hun belangrijkste informatie in de eerste plaats halen bij sleutelfiguren in hun omgeving. Met andere woorden bij ouders, leerkrachten, broers en zussen. Voor opvoeders en ouders is het niet altijd even gemakkelijk om toegankelijk te zijn zodat jongeren hun vragen durven stellen. We denken dat er meer aandacht nodig is voor het thema "jongeren en seksualiteit" in de opleiding voor hulpverleners, politie, jeugdwerkers en leraren.

5. Relationele en Seksuele Vorming

Jongeren moeten leren om relaties en seksualiteit in hun eigen leven vorm te geven door weloverwogen en bewuste keuzes te maken. Dat is een uitdagende opgave die steun en begeleiding vraagt. De Europese werkgroep van de Wereldgezondheidsorganisatie ontwikkelde een brede visie rond het belang en de inhoud van relationele en seksuele vorming voor kinderen en jongeren. In essentie beschouwt deze werkgroep relationele en seksuele vorming als een recht op ondersteuning en bescherming van de seksuele ontwikkeling.

Onderzoek toont aan dat een kwalitatieve relationele en seksuele vorming leidt tot meer verantwoord seksueel gedrag, minder seksueel geweld, minder seksueel overdraagbare aandoeningen, minder ongeplande

zwangerschappen en minder besmettingen. Bovendien zorgt relationele en seksuele vorming ook voor uitstel van de eerste geslachtsgemeenschap en een beter condoom- en anticonceptiegebruik.

Relationele en seksuele vorming is een gedeelde verantwoordelijkheid van alle actoren die kinderen en jongeren begeleiden. In het dossier kan u lezen hoe in diverse leefsituaties aandacht wordt besteed aan relaties en seksualiteit. In het kritisch tegenlicht bekijken we waar versterking nodig is in het beleid rond relationele en seksuele vorming.

a. Kritisch tegenlicht

Steun ouders

Jongeren mogen vandaag op het vlak van seksualiteit en relaties in belangrijke mate zelf keuzes leren maken. Maar dat betekent niet dat jongeren alles dan ook maar zelf moeten uitzoeken. Nieuwe kennis en vaardigheden kunnen jongeren helpen om bewuster met relaties en seksualiteit om te gaan. Als je goed leert communiceren rond seksualiteit en relaties, leer je ook veel bewuster keuzes maken. Ouders geven aan dat ze vaardigheden missen. Hoe praat ik met mijn kind? En hoe ga ik ermee om? Ze willen ook meer weten over valkuilen en risico's van het internet en over wat ze kunnen doen om hun kinderen te begeleiden en te beschermen. Ouders ervaren dat maatschappelijke regels en normen bitter weinig houvast bieden. Dat is zeker het geval als het gaat om nieuwe trends in seksueel jongerengedrag, zoals seksueel gedrag online. We vragen bovendien expliciet aandacht voor ondersteuning van kwetsbare ouders.

Kwaliteit relationele en seksuele vorming op school voldoende?

Relationele en seksuele vorming maakt verplicht deel uit van het lesaanbod op school. Maar hoe vullen scholen de verantwoordelijkheid voor relationele en seksuele vorming concreet in? Ondanks de prominente aandacht en het beleidskader rond relaties en seksualiteit binnen het onderwijsaanbod blijkt de kwaliteit van de aanpak sterk te verschillen van school tot school en van leerkracht tot leerkracht. We stellen ons ook de vraag of de lerarenopleiding voldoende voorbereiding biedt op vlak van relationele en seksuele vorming. En we vragen ons af of leerkrachten hier ook ruimte krijgen voor navorming. We pleiten dan ook voor een sterkere omkadering van scholen die deze vorming in hun aanbod met leerkrachten en leerlingen willen opnemen.

Onzekerheid residentiële voorzieningen

Binnen jeugdvoorzieningen reageren begeleiders ad hoc op vragen van kinderen en jongeren. Het is vaak niet duidelijk vanuit welke waarden en normen men binnen de voorziening naar seksualiteitsbeleving kijkt. Vaak blijkt dat er geen visie op de begeleiding rond relationele en seksuele ontwikkeling bestaat. In voorzieningen scheidt ook de onduidelijkheid rond het strafrechtelijk kader problemen. Voorzieningen komen in een soort "handelingsverlegenheid" terecht. Ze vermijden het thema seksualiteit eerder omdat ze niet weten binnen welk kader wat kan. Zo is het bijvoorbeeld maar de vraag of het wel toegelaten is om in een voorziening condooms ter beschikking te stellen.

6. Risico en preventie

Seksueel gedrag is niet risicoloos. In het dossier kan je gezondheidsrisico's lezen en wordt ook seksueel misbruik belicht. In het themadossier zijn enkel de kritische bedenkingen opgenomen.

a. Kritisch tegenlicht

Drempel medische zorg

Vanuit preventief oogpunt is het zinvol om de drempel van de medische zorg voor jongeren zo laag mogelijk te maken. De drempel om naar de huisarts te stappen blijkt in de praktijk echter hoog als een jongere de hulp van een arts nodig heeft zonder medeweten van de ouders. Een veralgemening van de derdebetalersregeling kan het probleem van contante betaling bij de huisarts voor jongeren oplossen. Ook bij CLB's komen er jongeren met problemen zoals ongewenste zwangerschap terecht. Maar de profilering van de CLB's rond hun aanbod op vlak van medische verzorging voor jongeren is niet erg duidelijk. Zo weten vele jongeren niet voor welke

medische zorg ze bij een CLB terecht kunnen. We vragen ons af of er niet meer beleid nodig is rond een duidelijk toegankelijke eerstelijnsgezondheidszorg voor jongeren. Die kan eventueel ingebed worden in voorzieningen die ze goed kennen en die vrij toegankelijk zijn.

Seksuele opvoeding: ook preventie

Seksueel misbruik uitsluiten is onmogelijk. Maar we kunnen wel wat doen om het misbruik te voorkomen of om de negatieve gevolgen ervan te beperken. Seksuele en relationele opvoeding werkt preventief. Het zorgt ervoor dat een kind of jongere sneller een misbruiksituatie herkent, beter “nee” kan zeggen, het sneller komt vertellen en zich minder schuldig en verantwoordelijk voelt als hij of zij misbruikt is. Bovendien zal de jongere minder snel geneigd zijn om zélf grensoverschrijdend gedrag te stellen. Inzetten op relationele en seksuele vorming is dus ook inzetten op preventie van seksueel misbruik.

7. Aanbevelingen

In het dossier, maar ook in dit themadossier, is elk hoofdstuk afgerond met een kritisch tegenlicht. In dit hoofdstuk worden de concrete aanbevelingen samengevat. Het dossier pleit voor een beleid dat afgestemd is op de realiteit van vandaag. Dat jongeren ruimte geeft voor hun seksuele ontplooiing en tegelijk voldoende beschermt. In het dossier is bij elke aanbeveling ook voeding en inspiratie voor verder debat geformuleerd.

Het dossier ‘Jongeren en seksualiteit’ pleit voor een integraal beleid rond jongeren en seksualiteit. Daarin staan volgende aspecten centraal:

Een “legaal” kader voor seksuele handelingen tussen jongeren onderling

Voer het debat over een wettelijk kader dat niet enkel op bescherming is gericht maar ook op de bescherming van de ontwikkeling en ontplooiing van jongeren. Onderzoek of een decretaal kader waarin het recht van jongeren op een gezonde seksuele ontwikkeling verankerd en gegarandeerd wordt, wenselijk is. Seksuele handelingen van jongeren die bij hun leeftijd horen dienen ondersteund eerder dan gecriminaliseerd te worden.

Een versterkt beleid rond relationele en seksuele vorming

Ontwikkel een beleid rond relationele en seksuele vorming. Focus daarbij niet enkel op problemen. Vertrek van een brede kijk op seksuele gezondheid en seksuele ontwikkeling, met aandacht voor plezier en genot, respect voor diversiteit en ervaring, voorkeur en beleving. Versterk seksuele opvoeding ten aanzien van meer kwetsbare doelgroepen, zoals jonge tieners of jongeren waar seksualiteit thuis een taboe blijft.

Een extra stimulans en ondersteuning voor positieve seksualiteitsbeleving in jeugdhulpvoorzieningen en onderwijs

Jongeren hebben vandaag meer dan ooit nood aan dialoog en reflectie. De wereld verandert. Er zijn tal van nieuwe uitdagingen. Ouders en opvoeders moeten een tandje bijsteken. Versterk de aandacht voor jongeren en seksualiteit in diverse opleidingen en in het onderwijs. Ondersteun ouders. Het versterken van seksuele opvoeding betekent ook inzetten op preventie tegen seksueel misbruik. In opleidingen en onderwijs moet meer aandacht gaan naar de signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en het benoemen en bespreken ervan. Kinderen en jongeren in een jeugdhulpvoorziening moeten ook kansen krijgen om te groeien in hun relationele en seksuele ontwikkeling. Stimuleer voorzieningen om een visie te vormen en een beleid te ontwikkelen. Preventie van seksueel misbruik in de thuiscontext, waar nog steeds het meest slachtoffers gemaakt worden, blijft een prioriteit.

